

ESZTERGOMI UJSÁG

VEGYES TARTALMU HETILAP.

TÖBB ESZTERGOMI INTÉZET S A BARSÍ GAZDASÁGI EGYLET
HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik e lap minden héten egy-szer; vasárnaponkint.
Szerkesztői szállás Buda-utcán
Taxner-féle ház az emeleten, hová a kéziratok s előfizetési pénzek küldendők.

KIADÓ, TULAJDONOS S FELELŐS
SZERKESZTŐ :

SÁNTHA IGNÁCZ.

14. SZ.

Előfizetési feltételek:
Félévre 3 ft — kr. o. é.
Negyedévre 1 " 50 " " "
Egy hóra — " 50 " " "
Egyes szám 15 kr. o. é.
Hirdetmények a legjutányosabb áron vétetnek föl.

Előfizetési fölhívás.

A közügyeink, de leginkább a városunk iránti érdekeltséggel viseltető olvasó közönséget tisztelettel felkérjük, hogy a mult és mai számunkban megjelent, és ezentul vezércikként megjelenendő; szakértő levelezőnk által a helyi viszonyokhoz mért, borászati és pinczészeti értekezlet és több érdekes levelezések, új munka erők, s jobb berendezése által tartalmában sokat nyert, és így folytonos haladást tanusító „Esztergomi Ujság“-ot — a jövő aprilis, május és junius hónapban vagyis e f. évi második negyedben — tömegesebb pártfogásban részesíteni sziveskedjék.

Az előfizetési föltételek lapunk homlokán olvashatók.

Még egyszer kérjük a tavali elmaradt t. cz. vidéki előfizetőinket hátralékjaik lefizetésére, valamint azokat, kik e f. évre még elő nem fizettek; de lapunkat eddigelé tartják; hogy legalább a mult negyedévi előfizetési öszveget, — szerkesztőségünkhez czimzendő bérmentes levél mellett — vezérelni sziveskedjenek. És ha az előfizetést ezentul megújítani nincs szándékuk — hogy a fölős példányok költséges nyomtatását elkerüljük — kérjük ezentul a küldött példányok czimszalagára e szóval „retour“ azokat visszaküldeni. Kijelentvén mind az által, hogy az előfizetések később is be- küldhetők.

Az „Esztergomi Ujság“ szerkesztője.

Az esztergomi szőlőművelés és pinczekezelés.

(Folytatás.)

A szőlőművelésre legalkalmasabb talaj, (mi még mindég a bornak minőségéről beszélünk, meny-

nyiségéről soha,) minden könnyű, porhanyó, darabos föld, mely a gyököknek minden irányban terjedést enged, a levegő benyomulását el nem zárja, a vizet könnyen beveszi és a fölöslegeset ismét tovább szivároztatja. Ide tartoznak

A) A kitünő talajnemek :

1. Elporhanyult láva,
2. Elporhadrt granit és porfir.

Ezen földnemek nálunk nem találatnak.

B) Igen jó talajnemek :

1. Elporhanyult mész. Ez nálunk bőven előfordul, mint kovatartalmu mész, vagy mésztartalmu kovahomok; amint t. i. az eredeti kötőmög több vagy kevesebb mésztartalommal birt.

Elégségesnek véljük a talajnemeknek csak fő és külső ismejeleit feljegyezni, anélkül, hogy belső állapotaikkal, az az, vegyészeti összeköttetéseikkel törődnénk; miután, amint már egyszer említettük, csak szőlőműves, és nem tudós számára irunk.

A mésztartalmu földnek színe többé vagy kevésbé fehér, száraz állapotban tapintva, durvának tapasztaltatik s igen könnyen összemorzsolható; nedves állapotban legkisebb nyulékonyssággal sem bir, s belőle különféle alakok, mint az agyagföldből, nem képezhetők.

Ha e földet közelebbről tekintjük, számtalan igen apró kovadarabokat s az egész felületen nagymennyiségű kis csigaházakat veendőnk észre. A föld 1 — 2 lábnyira fölásatván, mésztartalmu homokkőre akadunk.

E földet népünk egyszerűen *fehér földnek* nevezi.

2. Elporhadrt palakő, mész és homokkal vegyítve. Ezen földnem többé vagy kevésbé fekete színű, amint t. i. bizonyos érczek nagyobb vagy ki-

sebb mennyiségben hozzájárulnak. Aljzata vagy palakó, vagy kemény agyag fekkentés rétegekben. E föld nálunk egyszerűen *fekete földnek* neveztetik.

Ezen fekete földet azonban nem szabad a szinte fekete színű televényfölddel (humus) fölcserélni, mely elrothadt szerves állományokból áll, és mely a tulajdonképi kerti és a gabnaföldet képezi. Ha a porhanyó palaföld vasat is tartalmaz, akkor színe vörhenyes vagy vörösbarna.

Bordeauxban a fekete és vörös föld a legkerelettebb, ez adja a legfinomabb bort, de csak csekély mennyiségben.

3. *Kovaföld.* Ez nagyszemű homok és kavics vegyületekből áll; aljzata köves, és a nép nyelvén köves földnek neveztetik.

4. *Agyag,* kellő mennyiségű homok és mészszel vegyítve. Ha ennek aljzata köves, akkor elsőszéggel bir oly agyagos föld fölött, melynek aljzata vastag, szivós agyagból áll.

A szőlőművelésre kevésbé alkalmas:

1. Oly agyagföld, mely kevés homokkal van vegyítve. Ezen talajnem igen tömött, szivós, művelése igen nehéz, a gyök nem terjeszkedhetik benne, a nedvességet nem veszi könnyen magába, s az egyszer beszívottat nem bírja tovább szivárogtatni; mely oknál fogva a venyige gyökei a fölötte nagy nedvesség miatt könnyen rothadnak, és a tőkék általában rövid életűek.

Minden eső után a fölületen erős kéreg támad, mely a légnak jótékony behatását gátolja.

Ezen talajnem, ha aljában homokréteg létezik, forgatás által javítható. Legtöbb esetben azonban aljzata réteges agyag, és akkor igen szorgalmas művelést igényel. Kővér trágya ebbe nem alkalmazható, s a gondos gazda a trágyát inkább szántóföldjeire, vagy a fönt leirt meszeshomokos talajú szőlőjébe fogja vitetni.

E föld színre nézve szürkés vagy kékes és *kártyás földnek* neveztetik nálunk; nem tévén különbséget a mészszel, homokkal vegyes és igen termékeny agyagföld közt, mely szintén ily néven neveztetik.

A szőlőművelésre nézve alkalmatlan az igen kövér és a fölötte nedves föld. Az ily talajban nagy mennyiségű ugyan, de iz és szesz nélküli s tarthatlan bor terem.

Most szőlőhegységünk egyes részeire megyünk át; mindazonáltal előbb még a következőket kell megemlítenünk:

1. Ha valamely szőlő talajának minőségéről leszen szó, az alatt csak a tulnyomó mennyiségű földnem érthető.

2. Hogy a forrás, melyből a következő adatokat meritettük, részint saját szemléletünk, részint és pedig jobbára egy irat, melyet két igen tapasztalt hegyester, két legidősb szőlőcsőszszel egyesülten szerkesztett; és hogy mi minden jóakaratu

helyreigazítást, ha adataink itt ott tévedésen alapulnának, köszönettel veendünk.

I. sz. kir. városi határ.

A) Előhegy.

Agyag, homok és mészképezik tulnyomólag a talaj elemeit. A hegyoldal alsó és középső részén az aljzat rendesen agyag, a hegycsúcsok felé pedig köves. A bor édeses, erős és a délnek lejtő oldalon zamatteljes is. E hegységnek alsó része mindég csak azonnal kimérendő, de hosszabb szállításra alkalmas bort soha sem fog előhozni. Tanácsos e bort, azonnal megtisztulása után, december végén először, és márczius elején másodsor lehuzni. Ennek oka világosan kitünend majd, ha a forrásról, lehuzásról és bortisztításról szóló fejezetet adandjuk.

B) A kalvária-hegy.

Földje fehér, és kovás, porhanyós, könnyű és igen mésztartalmu, aljzata pedig nagyrészt köves. Bora igen erős, de kevés. Azon állítás, mely szerint e bor nem volna sok ideig eltartható, szerintünk alaptalan; hanem szerény véleményünk oda terjed, miszerint a talán itt ott előforduló tarthatlanság oka a lehuzásnál kellő gondosság hiányában, főképp pedig a tisztítási eljárás teljes elhanyagolásában keresendő.

C) Kis-kúria.

Földje fekete, a hegycsúcs szirtes. Bora kitünő és igen tartós lehetne.

D) Simon.

Mivel ennek földje gazdag mésztartalmu homok, annál fogva belőle jó minőségű bor remélhető.

(Folytatjuk.)

K . . . n.

„Vak Béla álma.”

(Ballada.)

Irta: **Vatal Gyula.**

Rejtett szobában, egyedül
Vak Béla oly busongva ül,
Nem háborgatja senki sem,
Keblében dül csak érzelem,
Szívében az indulat forr,
Rég börtön fia, rég fogoly.
— Arczán a szenvedés pihen,
De mint a hab a tengeren,
Ered s mulik tünékenyen. —
Majd csendesebben ver szive;
Szemére álm szälla le, —
És álmódott igazt, szépet,
— A jövendőt álmódta meg. —

.
. Bibor palástban, fényesen
A magas trónon megjelen.

Fején a magyar-korona
 Oly tündöklően ragyoga.
 Mindentinnen jött a nemzet,
 Látni az új fejedelmet.
 S látva végső Árpádfiát,
 Ujjongva kiált — hosannát! —
 Mellette bájos neje ül,
 Kit gyermeki fognak körül.
 A nagy zajt mély csend váltja fel;
 De titkosan ver a kebel,
 Mintha érezné a jövőt,
 Mely a bünt megtorolni jött.

A királyné szólalt most meg,
 Hangja szokatlan reszketett.
 Boszulni hívta nemzetét,
 Boszut Béla vakságaért!...
 — Megvillant mindenütt a kard,
 S alig telt el egy pillanat,
 Hatvannégy bűnös életén
 Lön megboszulva a merény. —

 . . . Béla ijedve ébredett,
 Jövőjét így álmodta meg!!!

TÁRCSA.

A sziget királya.

(Kalandszerű elbeszélés.)

Közlő: **Vatai Gyula.**

(Vége.)

A vadak újra tanácsot tartottak, mely után egy közülük széles késével a fához sietett s azt vagdalni kezdé.

Hősünk ijedve vevé észre.

— Jól van — gondolá — úgy is veszve vagy már, de legalább ez itt a fa alatt ne vegyen részt a lakóiban. —

Fegyverét ragadá elő, célba vevé őt... a lövés elhangzott a vadember életlenül rogyott a fa tövéhez... Jött a másik az is elhullott... jött a harmadik az is áldozatul esett. Bódog a legnagyobb sietséggel tölté meg fegyverét s elejtett már ötöt közülök. Ez alatt a kés már mélyen hatolt a fába, úgyannyira, hogy az dőlni kezdett. Odarohantak most a vadak s a fát erőszakkal iparkodtak ledönteni. Az csakugyan ledönt s vele Bódog is... Szerencsére a fa majdnem a mocsár tulsó szélére veté őt. Nagy nehezen bár, de átgázolta azt s elérte a partot, hol a vadlovak csoportja közt találta magát... Ezek ijedve szaladtak szét. Hősünknek mégis sikerült egyet sörényén megragadni... A rendkívül ügyes és gyakorlott lovaglő a megijedt állat hátára veté magát; a mocsár tulsó részén álló vadak üldözöttjüket csakhamar szemek elől eltűnni látták.

A holtak gyors lovaglók — mondja Burger Lenorejában — de hősünk még gyorsabb volt; már egy órai időt haladott át erdők, nyilások és meredeken, végre szédülni kezdett.

A tájtékozó állat most egy mélység előtt állott, s megfordulva sikerült neki az elgyengült ifjutól meg szabadulni, ki a mélységbe esett alá...

A mint magához tért, ismét azon vadaktól látta magát körülvéve, kiktől magát megmentettnek hitte.

Közel hozzá hatalmas tüzet raktak s azt körülülve rövid tanácskozást tartottak; majd ruhái

nagy részétől fosztották meg. Hősünket ezen eljárás nem kevesebb döbentette meg...

— Most megfognak enni — gondolá magában — s egyedüli elégtétel részemről legfőlebb, hogy gyomraikat rontom el. —

De egészen más volt írva a sors könyvében.

A vadak tekinteteiket földre szegezve mély hajlongással legnagyobb tiszteletüket nyilváníták iránta.

Azon hiszemben, hogy egy halandónak, ki oly sok veszélyből menekült ki, Manitumnak, isteneik egyikének különös kegyében kell állania, kényszeríték őt királyukká lenni... Két ut állott előtte, vagy királylyá lenni, vagy fölemésztetni. Bódog inkább az elsőt választá.

Következő napon ünnepélyesen tátovirozva lön. (arczára alakok vésettek).

Csakhamar megtanulta nyelvüket, s bambus fából palotát építtetett.

A véletlen, palotája alapárkaiban gazdag arany-érre vezette... Hősünk uralkodásának csendesebb időszakában gondosan kiaknázá a földalált aranybányákat. E mellett nem mulasztá el naponta tengerparti látogatását megtenni, azon reményben, hogy végre is megfog egy hajót pillantani... Ezen remény tiz évig csalogatá őt.

Egy napon csakugyan megpillanta egy nagy hadi hajót, mely két csolnokot bocsátott ki a parthoz. Ő épen napi sétáját végezte a tengerparton. Igen megörült, gyorsan visszasielt palotájába magára ölté gondosan megőrzött vadászöltönyét, két zsákot és vadásztáskáját arannyal megtölteté s a parthoz sietett. A csolnokok is épen partot értek s a legénység egy része üde vizet kereseudó a szigetre lépett.

Bódogot szívesen fölvtették a csolnokba. Majd visszatértek a vízzel, s megtöltve a hordókat épen azon pillanatban bocsáták tengerre a csolnokokat, midőn a vad-bennlakók, megtudva királyuk menekülési szándékát, tömegesen siettek a parthoz, királyukat megmentendők...

Hőstünk a hadi hajó fedezetére lépve, melyen francia lobogó lengett, azonnal közölte a hajó parancsnokával viszontagságos élete főbb momentumait s fölfedezte neki a két zsák titkát...

— Kedves barátom — mondá ez csodalkozva — ön tehát oly összeggel rendelkezik, mely nehány százezer frankkal fölért. —

Három hóval a történetek után Potard Bódog az atyai ház szegényes kinézésű küszöbét lépte át.

— Az Istenért — kiáltá az öszülő anya, meglátva a vésett arcú embert szobájukba belépni — micsoda torzképű ember jő be ide. — S e torzképű ember saját gyermeketek — kiáltá Bódog, szüleit forrón keblére ölelve. —

Néhány hónap mulva gyönyörű lakba vezette Potard Bódog szüleit, melyet kincse egy részén szerzett; öregkorukat meglegedés és nyugalom közt tölthették ama szülők, kik egykor gyermeköket viseleteért megátkozva maguktól eltaszták, s épen ő lett az, ki gyermeki szeretetével bőven elhalmozva agg szüleit, hosszú életkoruk végső napjait oly édessé tevő...

Hogy mennyi igaz és való e történetben, azt nem merjük vitatni, e részben Montepin urat tesszük felelőssé.

Városunk mozgalmái.

— *A jubilaumi ajtatosság*, mely a böjt második vasárnapján vette kezdetét, f. hó 7-én be fog fejeztetni. — A kitűzött két templomot szorgalmasan látogatják az ajtatoskodók. A jubilaumi nagy-processio, ha az idő engedni fogja ma — Vasárnap délutáni 3 órákkor induland a basilikából a kir. városi templomba.

— *Folyó hó 9-én* éjjeli 1 óra tájban a helybeli cs. k. adópénztár mellé állított katona ör által — ki, az ő egy oldalu vallomása szerint, vagy 15 iparos legény bántalmazása, és az ő személyének tetteges megtámadtatása után lőtt volna — agyon lövetett *Franke Frigyes Vilmos* könyvkötő legénnyel történt szerencsétlenséget; a kihallgatott jelenvolt tanuk összhangzóan így adják elő:

Folyó hó 9-én Ujhelyi szappanyos segéddel, a helybeli legény-egyletből, azon czélból, hogy egyleti társuk Cselka Károlytól — ki Esztergomból távozni készült — elbucszanak, Viola István bormérő házába mentek, ott vagy 15-en — kik közül többen már 11 órákor eltávoztak — egész fél egyig mulatván. A mikor is, az itt maradtak számra 8-an hazaindultak, utközben a sz. ferencziek házasarkánál tanácskozáván, hogy Mihalovics-féle kávéházba vagy Schleiferhez menjenek fekete kávéra, Franke azonban magát elhatározni nem tudván, egy társával mézes kálácsos legénnyel ez iránt hangos szóváltásba bocsátkozott, mire a többiek eltávozni akarván, ekkor az átellenben levő cs. kir. adóhivatalnak — katona öre által e szóval „hallgass“ csendre utasítottak. Mire Franke tót nyelven azt mondá: ők legujabban besorozott ujonczok, és hogy bujjon — — — s. a. t. Benyák Alajos tudván azt, hogy ezen felszólításért az ör irányába nem szabad go-

rombának lenni Franket csillapítván onnan haza hitta. Franke azonban szavára nem hajolván, a katona ör többszöri felhívására a fent kitett illetlen szót másodsor ismételte, és kabátja alatt levő borral töltött egy itezés üveget elővevén és szájához illesztvén mondá: borunk is van tehát igyunk. Ekkor Benyák Alajos és a többi társuk Frankét nem várva, haza felé indulának, mi történt tehát Franke és az ör között ezentul, arról már nincs tudomásunk. Alig mentek azonban néhány lépést a katona lőtt, és ők hazafutottak. Reggel tudták csak meg, hogy Franke azon a helyen — az örtől vagy 28 lépésnyi távolságra — ahol őt elhagyták agyonlőve találtatott. Azt egyhangulag tagadják, hogy az ör — általuk vagy Franke által tettleg bántalmaztatott volna.

Ha most öszve hasonlítjuk a katona örnek vallomását, hogy ő az iparosok által megtámadtatván, általa a szuronyja is meggörbítettett — az iparosokéval, a tanúság az egészről csak az: hogy az ör, a katonai szigorú fegyelemmel, ez alkalommal tulzottan visszaélt.

És most, a személy és vagyon biztonság barátjainak azon hő óhajta maradvány, vajha ezen állítás, mig ténylegesebben bebizonyíthatnák és igazolhatnák, hogy azon esetre a vétkes ör — diadal helyett köztudomásu büntetését el ne kerülje.

Szerk.

— *Szinészetünk érdekében*. Az anyagiság és szellemiség: alkatrésze a világnak, alkatrészei az embernek; mert az ember magában egy világ. Az anyagiságnak és szellemiségnek tehát együtt kell működnie, mert ennek működését leginkább az mozditja elő; — s mégis jelenkorunkban azt kell tapasztalunk, — habár az anyagiság a szellemiséggel, és ez viszont amazzal ez előtt is folytonos surlódásban volt, hogy azok soha sem voltak oly ellenkezésben és harcban, mint napjainkban.

Az ember, egészen anyagi vagy egészen szellemi nincs is nem is lehet. E kettőnek annyi foka van, amennyi a fagy- és hő- pont között, és pedig ugyannyira, hogy az ember teljesen hasonlít a hőmérőhöz, mely annál magasabba emelkedik, minél nagyobb hőségnek van kitéve, s annál lejjebb süllyed, minél kevesebb meleg hat rá; azért mindég jobban kell hajlanunk a szellemiség melegítő foka felé.

Ha az anyagiság és szellemiség egyenlő mérvben áll az emberben, akkor az ily ember hanyag és tétlen állapotban van, — hasonlóan azon vízhez, mely ugyan azon mennyiségű s foku hideg és meleg részletekből vegyítetik össze. E pont az emberre az, melyben sem boldog sem boldogtalan; mert az emberi boldogságot, a szellemi jólétnek az anyagon fölüli tulnyomósága szüli, és az, minél hatalmasabb az emberben a szellemiség, annál nagyobb és valódibb a boldogság; természetes következtetés tehát az, miszerint éppen azért, mert korunkban az anyagiság a szellemiségen fölül emelkedett — boldogsággal nem dicsekedhetünk.

Igaz ugyan, hogy teljes boldogság az emberiségben elérhetlen; nem kell mégis képtelenségnek tartani az arra való törekvést; miután lehetőleg ehez közelednünk belső hivatásunk érzeténél fogva — iparkodni kötelességünk.

A szellemiség kifejlesztése mellett mindazáltal az anyagiságról sem kell megfélemednünk, sőt néha kell

azt is elsőségre emelni. De örködnünk kell azért, hogy az anyagiság kötve ne tartson bennünket, és önterhe által a szellemiség annyira le ne nyomassék, hogy ez fölemelkedni többé képes ne legyen, mert méltán tarthatunk attól — miután mindenütt csak az anyagiságra bukkanunk — hogy ez ragályként fog napról napra emelkedni, és nemtelen önösség mételyévé fejlődni nemzetünk kebelében, mely, mindennek a mi nemes, művészeti, irodalmi — közhasznu vállalat, — előre megássa sírját.

Ne éljünk eszerént mi önmagunknak csupán, hanem áldozunk a szellemiségnek, a közügyek, a művészetnek és az által a hazának. Karoljuk föl — ily válságos korszakban — tehetségünkhez képest elhagyott embertársainkat, oly társulatokat és azoknak ügyét, melyek nem csak az oktatással párosult multság helyei, hanem az erkölcsiség, hazai nyelvünk, és nemzetiségünk hű iskolái. Pártoljuk a színészetet. Az Esztergomváros meleg hazafiúi keblén enyhülést reménylő, — Völgyi igazgatósága alatt itt működő — szintársulatot is. Ne nézzük csupán a személyzetet, de hazafiúi kegyelettel, és némi szánakozással is tekintsük, hogy embertársaink azok mindnyájan, és hogy a tudományok és a művészet tárházában — a jelen viszonyok között, sokszor a kétségbeesés fájdalom-verejtékével — bengező, hazánk legszegényebb; de művelt napszamosai azok.

Ne hagyjuk azért őket mi, kik az esztergomi művelt osztályhoz tartozunk, — habár áldozat mellett is — némi pártfogás és részvét nélkül városunkból eltávozni. Ne igényeljük tőlük anyagi erejüket fölül haladó művészi darabokat, elegans garderobe-ot, de nézzük leginkább azon nemes célt, melyre hivatva vannak. Tekintsük őket — mint fellebb is említém — az erkölcsiség, a nyelv pallérozása és nemzetiségünk növekedése érdekében gyakran önfeláldozással működő ez életre való művelt napszamosok gyanánt. Ne utaljuk őket jobb időkre, hogy sürgős gyámolításunk hiánya, élet-mécsök utolsó gyenge lobbanását el ne oltsa. Hogy ne mondhassák mit egykor Tacitus mondott: „Nem bizhatni a segédek szívében“.

Szerk.

— *Mult számunkban az „Ebadó“* behozatala ügyében tett észrevételünk, hogy nem volt alaptalan, igazolja mult csütörtökön történt eset. A mikor is a fdő Benczések kapu ajtaja nyitva lévén, a háznak közkedvességü szelid dämvdját az utcán csavargó buldog mepillantván, neki rohant. A szelid állat megrettenve, s az udvar kerítésén keresztül ugorva a szabadban keresett menedékhelyet, a buldog azonban öt nyomban követvén lábánál megragadta. A szegény pára hátulsó lábánál megragadztatva futot egész budautczáig; üldözőitől megmenekülendő, itt azonban erejétől kifogyva vagy talán megszakadva összerogyott. Honnan a közbenjött késői segítség által hazavitetvén leöletett.

Ez ma megtörtént dämvdal, holnap megtörténhetik emberrel; azért jónak vélnénk szigoruan meghagyatni az ily nagy kutyák tulajdonosainak — hogy száj-kosár nélkül azokat szabadba eresztetni ne merészkedjenek.

— *Völgyi társasága* Szigeti „kisértetével“ kezdette meg szini előadásait; a darab élénken és jól folyt le, bár a kisértetet több ízben láttuk, és a darab meséjét, vala-

mint a benne előforduló személyek jellemét ismerjük, s több jó, mondhatni jeles szintársulatoktól láttuk azt előadva, mindezek daczára nem lehet említés nélkül hagynunk Völgyi (Sas) Völgyiné (Zsuzsi) Tóth (mint Kallósit) kik diczéretesen működtek. Horváth (Miska) szerepét sikerülve adá, s a többi segédszereplők igyekezetét szinte sajnálni kezdtük a kevés számu közönséget tekintve. —

— Kedden „Szegény gazdagok“ — mely a szünni nem akaró esőzés miatt csütörtökre halasztatott — csütörtökön valóban szép, sőt mondhatni kellemes idő volt; s a szinterem-üres; mig színészeink be sem mutatták magukat — ez már faggasztó részvétlenség a művészet iránt — a darab ismert jeles irótól, — második előadás — — és a szinterem mégis üres. Ez előttünk — tekintetbe véve Esztergom nagy számu művelt közönségét — oly megfoghatlan, mit magunknak megmagyarázni sehogy sem tudunk. Azonban a társulat minden tagja igyekezett, a levertséget, melyet a közönségnek csekély száma okozott, elhárítani, és ez sikerült is; mert mig a legkisebb szereplő is diczéretesen oldá meg feladatát. A színmű szépségéről igazságairól, és annak hatásáról, melyet a gondolkozni tudó nézőkre tett íveket tudnánk írni. Minthogy azonban a színházi referens szüken kimért tere korlátozza a tulterjeszkedést, csupán az előadásra szoritkozunk.

Schmid gyártulajdonos „Tóth“ valóban meglepte a jelenvolt értelmes közönséget, a nehéz szerep helyes fel fogásával és kivitelével. Különösen a 3-ik felvonásban érte el szerepe non plus ultráját; egyéb iránt Tóth jeles színész, még Drágusztól ismerjük, kinek ő legjelesebb tagja volt. Pokfalvit „Horváth“ elég higgadtan és átgondolással adá. Mathildot, már több ízben itt jó sikerrel működő kedvelt színésznőnk Völgyiné játszá. Völgyiné valamint kellemes hangjával, személyével ugy játékaival már 3 évvel ezelőtt kedvence volt közönségünknek, s így nem állitunk sokat, midőn öt, vidéki színésznőink közt első helyre tesszük. A darabban — különösen megható s igen remekül sikerült jelesnek mondhatjuk 3-ik felvonásban a bátyjával, s 4-ben a férjéveli találkozást, és szívreható reszketegséggi előadását. A férjét (Nyárit) Dernői személyesíti, ki hiven tükrözé vissza a nyomor által megtört, de becsülete érintésénél mindannyiszor büszkévé vált nemest. Látszik, hogy kezdett pályájára hivatva van. Hogy közlésünk nem tulzott a harsán éljenzések, tapsok és kihívások arról eléggé kezeskednek. És így e társulat csakugyan megérdemli a legforróbb pártolást. ☉

Személyzetiek.

— *Prix Ferenc* darnói lelkész, eddigi állomásán megmaradván, helyébe a dunaszentpáli plebániára *Koczián Elek* lön bemutatva.

— *Chmela József* Nagylapásra,

— *Mentzel Ignác*, volt nagy-fajkürthi plebános Hruszóra praesentaltattak mint plebánosok.

— *Jánoska Mihály*, eddig mocsai káplán, az „Idők Tanuja“ szerkesztőségénél mint főmunkatárs nyert alkalmazást.

— *Szabó Károly* királyrévi plebános betegeskedése miatt, saját kérelmére nyugalmaztatott.

Figyelmeztetés.

Az angol vetemény magvak már második szálltmánya érkezett Lukácsy Sándor ur a „Népkerésze“ szerkesztőjének R.-Palotai (pósta és vasutállomás) bizományos raktárába, hozatta ő ezeket Angolország legjelesb magtermelési vállalatából, hogy az ügyet gyakorlati uton is előmozditsa, — és azért, hogy a németországi magvakat áruló hazai magkereskedők tulesigázott árait a közönség igényei követelése szerint lenyomja, adja ezen jeles magvakat fele áron a hazai magkereskedők áraihoz képest.

Az ár után vitelével megrendelhető:

Fejes káposzta 20 fajban	latonkint	10 és 12 kr.
Kelkáposzta 2 „	„	10 és 12 „
Karaláb	„	— 8 „
Rózsakel	„	— 15 „
Saláta 3 legjelesb fajban	„	10 és 12 „
Vörös hagyma 7 „	„	12 és 15 „
Retek korai jeles	„	— 6 „
Kerek répa 2 új fajban	„	6 és 8 „
Murok répa 2 „	„	— 5 „
Vörös czékla répa új jeles	„	— 10 „
Cukor borsó 20 fajban	fontja	30 és 50 „

Nem hadhatjuk érintetlen nevezett szerkesztő társunknak azon szép buzgalmát, melynél fogva jelenleg a *gyakorlati kert ipar egyesülete* alakításánál dicséretes törekvésével fáradozik, és melynek alapszabályait lapja 5-ik számában közölte — s megküldi mindazoknak, kik e tekintetben tájékozást nyerni kívánnak. Valóban óhajtjuk ezen gyakorlati irányu egyesület minél szélesb mérvbeni elterjedését, hol nem üres szavak, hanem a tetterő és gyakorlati munkás kezek állnak készen e szép és nagy horderejű ipar előmozdításául. Szerk.

Vegyes hírek.

S. A. (Német szintársulat Ar.-Maróthon.) F. hó 9-én német szintársulat érkezett Trencsénmegyéből Ar.-Maróthra, — s az általok tett készületekből nagyon is föltételezhető, hogy az Ar.-maróthi közönségnek, hosszabb ideig tartandó itt létükkel párosult több előadásban részt venni lesz alkalma. Szemesnek áll a világ, vaknak az alamizna. Fellépésüktől füg a megkísérlett szerencse sikeres vagy ellenkező eredményü kimenetele. A társulat ruhakartára, és vállalkozó szelleme ellen nem lenne kifogás, — csak magyarul tudnának a jámborok.

S. A. (I-ső Leány nevelő intézet.) Érdekes lesz nézetem szerint egyuttal megéríteni, miszerint Ar.-Maróthon, hol eddig — ezen jótékony czélú intézet annyira hiányzott már ez év elején B. I. urhölgy szakavatott közreműködésével a legszebb eredménnyel létesült. S az intézet most már körülbelül 15 zsenge leánykából áll, s ha az Ar.-Maróthon létező szállás szüke engedné, noha pár leánykával minden hóban növekedik az intézet — már eddig versenyezhetne bár mely nagyobb intézetekkel — is. Köszönet a nemes czélú törekvésért, — melyben Ar.-Maróth — honleányai oly szép előre-haladásban részesítettnek, s mi több, inkább honleányi szivességéből, mint pénzért!

S. A. (Svajzei apácák.) Ar.-Maróth az érintettek kivül — a Barsban alakult kórház jövőjének minél inkább megalapítása tekintetéből, a naponkint szaporodó betegek ápolására két svajzei apáca érkezett meg, kik a szegény elhagyottak körül — a legszebb modorral foglalkoznak, — és minden megkívántatókra a közönség teljes megedésére felügyelnek, és mindent a legnagyobb rendben tartanak. Adja ég, hogy erő-kifejtést igénylő egészségök — állandó legyen, és a kórházi betegek sokáig élvezhessék — a két Istentelő nőnek — anyai gyöngéd ápolásukat — és vigaszukat.

S. A. (Rögtön halál Alsó-Óhajon Barsmegyében.) M. február hóban Alsó-Óhajon — egy agg nő körülbelül 78 éves; annak leánya v. 50 éves; és unokája v. 14 éves leánya, kik mindannyian előtte való nap a legjobb egészségben nyugodtak le — másnap reggel — mindannyian halva találtattak nyughelyeiken. Az orvosilag eszközlött szemlénél az derült ki, hogy a kemenczén keresztül hatott gőz-összetóluulása folytán fulladtak meg, és lettek halál áldozatai. Azért jó lenne jövőre a gazda embereknek, és gazdasszonyoknak — a szoba meszelésre, kemencze fűtésre, és nyers fa szárításra jobban felügyelni, nehogy több ily — szomorú eset legyen következménye — az ilyesekbeni gondatlan eljárásnak.

* * * Martius 22-én reggeli bécsi személy vonat Perbete és Kőbölkut közt egyik személyszállító kocsin történt tengelytörés miatt, minden baj nélkül, három órával a szokott idő után érkezett Pestre.

□ Martius 12-én Pécssett borzasztó esemény történt, mely a társadalom minden körében élénk sajnálkozást keltett. Egy D. J. nevű hivatalnok, ki neje hűtlenségéről a legkétségtelenebb bizonyítványokkal vélt birhatni, elakart tőle válni és e végből az egyházi hatósághoz fordult. Ez azonban nem találván elégséges okot, kérelmétől elutasította. E fölött a férj kétségbe esett. Ebéd alatt, hosszabb távollét után váratlanul a szobába rohant s nejét törrel szíven szurván ez rögtön halva rogyott le. Később ellenállás nélkül engedte magát elfogatni s csak még egy pillantást vetett visszamaradt három gyermekére, kik most nemes emberbarátok jószívűségére vannak bizva.

+ Martius 31-én délben indult el Triestből a „Brazilián“ hajó a mexikói önkénytesek utolsó szálltmányával.

+ Folyóiratok száma Magyarországon a hivatalos lapok kimutatása szerint megjelenik 103 folyóirat. Ezek közül 65-töt Pesten, 38-at vidéken adnak ki.

+ Pesten marc. 30-án egy 31-én szintén egy- és így két, az utcákon elfagyott ember hullái vitettek be a sz. Rókus kórházba.

Levelezés.

Egy — Mexikóba utazó — esztergominak levelei.

(Folytatás.)

Deczember 24. délután elhagytuk Santiágót, s nyilsebességgel hasitá gőzöcsünk a tükörsimaságu tengersikjút; s így a karácsoni szent estét a Karaibi tengeren töltöttük. A nap tisztán ragyogott és sűrűn lövellé fejünkre forró sugarait, s én alig tudtam ama kételytől szabadulni,

hogy karácson ideje van, s általában, hogy decemberben vagyunk; mivel majdnem megtespedtünk a tartós forróságtól s hőmérőnk szüntelenül a 26. Reaumur fokon fölüll állt; holott én gyermekésem fogva a karácsoni ünnepeket, csak csipős fagy és dermesztő hózivatar közt szoktam megélni. Ámbár itt még csak délutánunk volt, de tudtam, miszerint a nap Európában már régen lenyugodott s ott már setét éj uralkodik. Szívem legforróbb vágya e pillanatokban az volt, hogy legalább rövid időre rokonaim s barátaim vig körébe varázsoljam magamat, velők ősi szokás szerint virrasztandó s az időt ártatlan mulatságban töltendő! — Visszagondoltam kedves hazámnak jól terített s kedélyes vigszággal fűszerezett karácsoni asztalaira is, midőn sovány ebédünket, mely tökehalból (Stockfisch) kevés pálinkából és kétszerültből állott, majdnem szóltan csöndben elköltöttük.

Épen oly szomoruan mult el az utánna következő két ünnep is, s izletes sült és mákos kalács helyett csak bűzös beszózott hús, kevés bor és kétszersültből állott lakománk; s csak az ünnepélyes mise, mely december 35-én a hajó fedélzetén tartatott, emlékeztete bennünket a karácsoni sz. ünnepekre.

Végre december 30-án Verakruzba érkezünk, melynek rövid leírását legközelebbi levelemben adandom.

Sajátságos esetként meg kell említenem, miszerint eddigi utunkban minden állomásra pénteki napon érkezünk; sőt Lajbachot is pénteken hagyók el. Továbbá, hogy új életünket új év napján kezdjük meg, hasonlóképen új év kezdetével lépünk először a ránk nézve új földre. Ezek mindannyi vakesetek, melyek sok embernek a babona sötétségével töltött agyát komoly gondolatokkal képesek betölteni. Annyi bizonyos, miszerint egész utazásunk folyama a Mindenhatónak kiváló védelméről tanuskodik. Nemcsak hogy szüntelen a legkedvezőbb idő örvendeztetett bennünket, hanem főképen, hogy ragályos nyavalyák nem ritkíták sorainkat, mely eset a néppel annyira terhelt hajónkon könnyen megtörténhetett volna.

Különben a jó ég tudja mily sors vár itt reánk. Anynyit mondhatok, miszerint hosszú utazások, szünteleni táborozások és a juaristákkal való legközelebbi találkozás, állanak előttünk. Én azonban a legjobb reményem, csak az Isten tartós egészséggel áldjon meg.

Még egy téves közleményemet kell kiigazítanom. Hajónk hossza t. i. nem 100 láb, mint első levelemben hibásan megjegyzém, hanem 340; szélessége pedig 38 láb.

Végre kívánok Önnek, kedves rokonaimnak, jó barátimnak és az egész drága hazámnak boldog újévet. Talán szerencsecsillagom kedvezend még annyira, miszerint kedves és elfelejthetetlen honomat újra láthatom, s honfitársaimat forrón dobogó keblemhez testvérileg szoríthatom! — Isten velünk!

(Folytatjuk.)

Régiségek.

Csolnok.

Csolnokról említés tételik egy 1276-ban kelt okmányban midőn Péter veszprémi püspök, Pál prépost és az egész káptalan átengedik az esztergomi káptalannak a 2 Germent falut a hozzá tartozó tizedekkel; továbbá

Bylle és Cholnuk (Fejér Cod. Dip. V. II. 365. lap Tholnuk) és ezen helységek egyházait; melyekért cserében újra az esztergomi érsek és káptalan az esztergomi egyháznak átengedék a tihanyi egyházat.¹⁾

Csolnokról tételik továbbá említés egy 1296-ban kelet és az esztergomi keresztes lovagok által kiadott okmányban mely Dorogot érdeklőleg adatott ki, hol Dorog közelebbi meghatározásaul fölemlítettik, hogy a Csolnok melletti Dorog értendő.²⁾

Fülöp érsek (1262—1272) a nyulak szigeti apáczáknak egy szőlőt adományozott Csolnokon.³⁾

E közép nagyságu falu a budai klarissáké volt, napjainkban azonban a vallás alaphoz (Fundus Religionis) tartozik; s a róla nevezett uradalom központja.⁴⁾ Szántóföldjei sárga agyagosak, száraz természetűek, van dús erdeje is. Határjába esik a magas Göte és Miklós hegye. Határából 1262 hold urbéri 20 h. majorsági szántóföld.⁵⁾ A lakosság 422 $\frac{1}{2}$ hold másod 877 $\frac{1}{2}$ h. harmad osztályu földeket mivel. Harmadosztályu legelője 260 holdat tesz. Szőlei 656 $\frac{3}{4}$ kapást kívánnak s másod osztályuak, van azonfölül legelőjük, s harmad osztályu tüzelő fajok.⁶⁾

A föllebb említett Miklós hegyben kőszénbányák vannak, melyekből évenként 30,000 mázsa kőszén ásnak ki. Lakossága vegyes tót és német, a föld mivelésen kívül mész égetéssel foglalkoznak. Templomjuk 1730-ból való s nep. sz. János tiszteletére van följajánva. 1182 lakosa van. 1827-ben császári adójuk 834 ft. 43 kr. házi pedig 631 ft. 27 kr. tett.

Csáka Károly.

Sak rejtvény.

Lóugrás szerint.

Mocsáry Bélától.

s	r	j	e	e	j	t	ő
l	t	s	g	a	v	ny	á
o	á	a.	n	a	d	k	o
l	o	t	n	n	i	n	á
a	M	e	g	a	z	k	n
m	ó	d	t	i	k.	m	d
e	m	á	l	a	d	e	h
J	a	r	m	sz	á	é	o

¹⁾ Knauz Nándor „Az esztergomi főegyháznak okmánytára” 108. szám 73. lap.

²⁾ Fejér Cod. Dip. Tom. VI. Vol II. 58.

³⁾ Zalka János Memoria Basil. Strig. 63. lap.

⁴⁾ Fényes Elek. Lásd Csolnok.

⁵⁾ Ugyanitt.

⁶⁾ Helischer Descriptio Comit. Strig. Csolnok.

ESZTERGOMI ÉRTESÍTŐ.

Hatóságilag bejegyzett G a b o n a á r a k ápril 1-én.		Póstajárás.	Vasuti vonatok járása.	Közintézetek.
Bécsi mérő szerint	Leg alant Leg magash ár. o. é.	I. Indulás.	Pest felé.	A takarékpénztár (Széchenyitér- ren) ünnepnapok kivételével naponta áll nyitva délig. A kaszinó helyisége szinte a takarék- tári épületben van, s egész napot át kivétel nélkül nyitva. Az egyesült (primás-káptalani) ugy- szinte a városi könyvtárak illető helyiségeikben mindig megzemléhetők. A kath. legényegylet helyisége: takaréktári épület 2-ik emelet. Táviró-hivatal: kispiaez, Wall- fisch ház. Magyar biztosító ügynök- ség kispiaez Frey vasárúsnál. „Magyar Sion“ szerkesztősége: uri utca, 75. sz. „Esztergomi Ujság“-é Bu- dautca Taxner-féle ház az emeleten. A bérkocsik helyisége sz. Tam- máson izraelita imaház és kath. kápolna közt, 86 sz. a. A pozsonyi „Hungaria“ című biztosító bank ügynöksége takaréktári épületben, Wallfisch Vilmos kereskedőnél földszint.
Buza	2.60 2.90	Nánára: reg. 10 ³ / ₄ óra.	Nánáról indul: naponként délután 2 óra 28 p „ reggel 3 „ 5 „ Hétfőn és pénteken külön gyors- vonat estve 7 óra 35 perc.	
Kétszeres	1.90 —	U. oda d. u. 1 ¹ / ₂ „		
Rozs	1.70 —	U. oda estve 6 „	Bécs felé.	
Árpa	1.30 —	Dorogra: estve 6 „	Nánáról ind. d. e. 3 ³ / ₄ 12 ó. „ „ estve 3 ³ / ₄ 12 „ Kedden és Szombaton a gyors- vonat reggel 9 óra 25 perc.	
Zab	1.15 1.20		Érkezés mindkét esetben nehány percczel előbb történik.	
Kukoricza	1.30 1.40		Esztergomból Nánáig a közlekedés társas kocsikon (omnibuszokon) történik; álló- mási helyük a „fürdő“-fogadó- ban van, s egy személy vitel- bére odáig vagy vissza 30 kr.	
Marhahus fontja 16 kr.		II. Érkezés.		
Lotteria huzás.		Nánáról reg. . 6 ¹ / ₂ óra		
Buda, márczius 29-én.		U. onnan d. u. 1 ¹ / ₄ „		
23. 12. 38. 80. 31.		U. onnan d. u. 3 ³ / ₄ „		
Bécs, márczius 22-én.		Dorogról: reg. 7 „		
29. 36. 73. 34. 64.		NB. A Nánárai póstajár- rat összekötésben van a Bécs-pesti vasuti vonatok- kal, valamint a besztter- cezi naponként járó utaso- kat felvevő póstkocsikkal.		
Bécsi pénzörze marc. 31-én.)				
Cs. arany	5. 22.			
Ezüst	108. 50 ¹ / ₂ .			

Hirdetések.

MEGHIVÁS.

Az esztergomi lövész-egylet t. cz. tagjai a folyó 1865. évi ápril hó 9-ik napján délutáni 3 órakor Esztergomban a Schwarz József ur által föllállított lövölde helyiségében tartandó első közgyűlésre teljes tisztelettel meghívotnak.
Esztergom 1865. évi márczius 31-én.

Burány János ideigl. egyleti jegyző.

Valódi Erfurti főzelék és Luczerna Lóhere magvak

legjobb és fris minémiségben legjutányosabb áron kaphatók,

ENCZINGER JÁNOS

fűszerkereskedésében főgymnasium átellenében Esztergomban.

Végleges eladás.

Alulírott boltjában található „Klattani“ gyárból küldött mindenféle **fehérneműeknek** különösen fehér és tarka **férfi ingeknek** — a gyártólajdonos beleegyezésével — **végleges eladatása** martius 12-én vette kezdetét. E czikk az egész birodalomban legismertesebb és legjobb gyári készítmények; minthogy pedig azok a **gyári áron alul lesznek eladandók**, e végleges eladás pedig rövid ideig tartand, azért bízom a t. vevők tömeges pártfogásába, mig magam részéről azoknak **jóságáért és legpontosabb kiszolgáltatásukért** kezeskedem. Esztergom marc. 12. 1865.

Fried Arnold cs. kir. dohány főraktárában.

Hirdetmény.

Alulírottak bátorkodunk a n. é. közönségnek tiszteletteljes tudomására juttatni, hogy legközelebb nyitott raktárunkban Budauteza takarékpénztári épületben, mindentéle diszes virágok, koszorúk, ugyszinte halotti ruhák, szemfödelek, valamint nagyobb és kisebb mértékre kívántató polituros és fénymázos koporsók ugy fiataloknak mint korosabbaknak készen felszerelve minden várakozás nélkül a legjutányosabb áron kaphatók

Kováts Antal asztalos m. és
Juhászik Emma virág készítőné.

Hirdetmény.

Mely szerint köztudomásra adatik, hogy a gőzhajó ügynökség melletti szigeti fáskertben, nagyobb mennyiségben és mázsánként 35 krért árultatik rostált

darabos köszén,

ez olcsó tüzelő iránt körülményesebben értekezhetni a nevezett kertben lakó megbizottnál.